

ע"ב ד"ה כגון), דוח דוקא בדיעבד א"צ להעלות שכר, משא"כ לבתחילה.

תשובה: אין זה בפרתו של חבירו כי אם ע"י מעשה עצמו⁴³, ואם יציירו מדעתו וכי יוכל לאסור עליו, אין אדם אוסר דבר שאינו ברשותו של חבירו⁴⁴.

סימן מז

הורתו שלא בקדושה בירושת אם

בשו"ע חו"מ (סי' רפ"ג סעיף א') גבי בן שלידתו בקדושה, מאחר שהורתו שלא בקדושה אינו יורש את אביו. נסתפקתי אולי זה דוקא גבי ירושת אב דאין לו שייכות כי אם בשעת חריון וחתי טיפת של גוי – אבל לירש את אמו כיון דלידתו בקדושה יורש אותה.

תשובה: סברא נכונה היא, וכמדומה שכבר דיברו מזה הראשונים⁴⁵.

סימן מח

מי ששרף ספר חול בקנאותו

באחד שמצא בתוך גמרא אחת בביהמ"ד מונח שם איזה ביכעל בלע"ז מדברי חול, אשר כנראה נער שקורא בזה שכח בתוך הגמרא שלו, והלה מתוך קנאות שרפו, ואולי יש להביא מעם דאין עליו שום חיוב תשלומים מהא דקיי"ל⁴⁶ בהרואה ישראל שלובש כלאים קופץ וקורעו מעליו אפילו בשוק, הגם דחתם האיסור גלוי וידוע לכל בלי פקפוק.

תשובה: מהענין מתון מתון ארבע מאות זוזי שוה, יש לפשוט⁴⁷, אבל עכ"פ נראה שראוי לתשלומין.

שלמה אמרתך

45 ראה בתוס' כתובות י"א ע"א ד"ה מטבילין שכתב דמשכח לה גר קטן מן התורה במעוברת שנתגיירה וכו', ואית ליה ממון מן התורה כגון שירש את אמו, ע"כ. ויעו"ש ברש"ש דהקשה מאין פסיקא להו דיוורש את אמו דבר תורה כיון דהורתו שלא בקדושה, והביא שם דכן מוכח מגמ' יבמות צ"ז ע"ב, ובתו"ד כתב דהאחרונים לא הביאו ד"ז.

46 ראה ברכות י"ט ע"ב.

47 דאיתא בברכות כ' ע"א, דרב אדא בר אבהו חזיה לההיא כותית דהוות לבישה כרבלתא בשוקא, סבר דבת ישראל היא, קם קרעיה מיניה, איגלאי מילתא דכותית היא, שיימוה בארבע מאות זוז, א"ל מה שמך, א"ל מתון, א"ל מתון ארבע מאות שוויא, ע"כ. ונראה שאם היתה ישראלית היה פטור. ויעוין ברמב"ם פ"י מכלאים הכ"ט, הרואה כלאים של תורה על חבירו, אפילו היה מהלך בשוק, קופץ לו וקורעו עליו מיד. עכ"ל. והביאו בטור יו"ד סי' ש"ג, וראה שם בב"י דמשמע ליה להרמב"ם דפושטו ע"י קריעה מההוא עובדא דכרבלתא. וע"ע בפירוש המשנה להרמב"ם שביעית פ"ה מ"ו, וכן שו"ת שואל ומשיב מהדורא רביעאה ח"ב סי' קמ"ז, חזו"א כלאים סי' א' סקט"ז ובסימן כ' סק"א, ובספר פתחי חושן נזיקין פ"א ס"א.

כרכים אינו נמכר אפילו אם יסכימו כל בני העיר, משום שמא יש אחד בסוף העולם שאינו מסכים, נמצא דהביחכ"נ וכליו שייכים לכל העולם, א"כ אפשר גם לענין המים שבביחכ"נ שייך לכל מי שצריך ליטול ידיו ואולי בשוכרין להשמש אדעתא דחכי נשכר. ואפשר יש לחלק, דחתם אמרינן שמא אחד בסוף העולם יבוא לכאן להתפלל, והוא אינו מסכים על המכירה, משא"כ הכא המים שמביאים לביחכ"נ הוא רק הכנה כדי שיוכלו להתפלל וללמוד שם, אבל זה שאינו לומד שם ובדומה מה שייכות יש לו עם המים, ואולי צריך ליכנס לביחכ"נ ללמוד שם קצת.

תשובה: צריך לישאל להגבאי אם יתן רשות.

סימן מו

אם מותר לצלם אדם בלי רשותו

נסתפקתי בגוי שחמץ תמונת פרצופו של אחד ע"י מכונה המיוחדת לזה שלא בידיעתו, איך הנה בדיני ישראל מאחר דחלה אינו מוזיקו ואינו מחסרו כלום אולי אינו יכול למחות בידו אפילו לכתחילה. והגם דנזכר ע"פ קבלה דשורה רוח המומאה (פ"ת יו"ד סימן קמ"א ס"ק ר"י⁴²) חיינו על התמונה המצויירת, ואולי אין זה מוזיק כלל בנוגע לבעל הפרצוף. ואפ"ל דשייך כיצד חלה עושה סחורה בפרתו של חבירו (ב"מ ל"ה ע"ב). גם מהא דמצינו (יו"ד סימן שד"מ ס"י), מי שציוה שלא יספדוהו, שומעין לו, והגם שלא ציוה בעת שהיה שכיב מרע דאז שייך מוצה לקיים דברי המת), משמע לכאורה דאדם יכול לאסור על חבירו שלא יעשה איזה עסק עמו שלא בידיעתו נגד רצונו. גם בענין זה נחנה וזה לא חסר כתבו התוס' (ב"ב י"ב

42 ראה לעיל חלק אורח חיים בתשובה סי' שנ"ג.

43 ראה בשו"ת בצל החכמה ח"ד סי' פ"ה ובעמק המשפט ח"ד סי' ל"ו מ"ש בנידו"ז בדברי רבינו. וע"ע בשו"ת דברי יציב או"ח סי' רנ"ו.

44 תשובת הגאון הרואה צובי לגאון השואל בענין זה: ... בגדר ציור, עיין רש"י שבת דף קמ"ט ע"א בד"ה המהלך צורת דוד וגלית, אך אין אנו יודעים כלל צורתם רק דמיון בעלמא, וגם שם מיירי בכותל כמ"ש רש"י שם, ובכותל מבואר בירושלמי ע"ז פ"ג דמותר לצייר, וכן כתבו בתוס' יומא דף נ"ד ע"ב ד"ה כרובים, ע"ש, אף דחזרו אח"כ, ע"ש, ועיין ב"ב דף ט"ז ע"ב גבי פרצופי, אך רש"י כתב שם ד"ה כלילי הוו, ושם כתב עליהם, חזינו דלא אותם, ועיין ב"ק דף צ"ז ע"ב, נראה דרש"י ס"ל דגבי אברהם דהוה קודם מתן תורה לא אכפת לן, וגבי דוד דהוה לאחר מתן תורה כתב רק כתוב, אך התוס' שם ד"ה מטבע לא ס"ל רק דקודם ג"כ אסור, וכן ס"ל להרמב"ם בהל' מלכים, ע"ש בזה. זה תליא בהך דב"מ דף קי"ז ע"ב אסור לאדם, ועיין ב"מ דף ל' ע"א ובתוספתא ב"מ פ"ד ה"א גבי (להתראות) [להתנאות] דבמעוה של הקדש אסור במע"ש פ"א, ועיין נדרים דף ל"ג ע"א, ע"ש בזה. עה"ש תרצ"א. יוסף ראזין רב מדונינסק.

סימן מט

קנאים ששרפו עיתונים אם חייבים לשלם

בדבר שנתפרסם מודעתו בשם המעוררים ליוזמר ולהרחיק במאוד מקריאת העיתונים המצויין שמלעיטין כפירה וזמנות ר"ל, ועפ"י ימצאו קנאים ברצונם לשרוף העיתונים של אלו הנערים שמביאים בפומבי ביחוד בבתי מדרשים וקורין בהם. ואפשר להסתפק אם חייבין לשלם, גם צ"ע באותן שנמצא בהם פסוקים ושמות הקדושים.

תשובה: אין ראוי לערער בזה על הקנאים, כי הוא עון פלילי לחביא בנמצא באלו לבית המדרש.

סימן נ

בהנ"ל

בחד דוכתא דנתאספו בחורים ובתולות בהוללות, ואחד מתוך קנאות שלא היה אפשר בידו למחות באופן אחר שבר את המנורה שהאירה ונתפרדה החבילה. והנה בברכות (כ' ע"א) דקרקע את הכרבל אינו דומה לכאן לגמרי, דהכרבלתא גופיה היה החטא. הן מצינו בעבירות מיוחדות שניתן להצילו בנפשו, אבל לא מצינו בפירוש בשאר עבירות סתם שיחא ניתן להצילו בממונה, וצ"ע לענין תשלומין.

תשובה: זה עשה מצוה שנתפרדה, אבל פשיטא שהייב לשלם.

סימן נא

בהנ"ל

במקום כנופיא של אנשים, ואיזה אשה לא חששה על מה שמקפידין ונכנסה בתוכם, ואחד מתוך קנאות שפך עליה איזה משקה שנעשה עי"ז כתם בבגד יקר שלה ונתקלקל, ואולי היא פשעה ואין חלה צריך לשלם, אלא דאולי שייך כאן אין עונשים אלא א"כ מזהירין והו"ל לחזקוהי שחזקוהי יעשה כן. ובברכות (כ' ע"א) ברב אדא דהוצרך לשלם ד' מאות זוזי, התם הטעות היה מצידו שחשב שחזקוהי בן ישראל ואדם מועד לעולם, גם היה ע"פ המלכות.

תשובה: נראה פשוט דבזה חייב לשלם, כי עכ"פ לא נחשב לפריצות שיחיה מותר לאבד בנדה.

סימן נב

המוחה בקנאות אם צריך לפייס

במקום אחד שנתקבצו אנשים לאיזה שמחה של מצות,

שלמה אמרתך

והנה נכנסה אשה בתוך החדר לראות, ואיש אחד מתוך קנאות צווח עליה חצופה וכדומה, ואולי י"ל דשפיר עבד וא"צ לפייסה והיא פשעה בדבר, דהרי אמרו (כ"ב נ"ז ע"ב) אי דאיכא דרכא אחריני רשע הוא כו', ומכ"ש היא שנכנסה אצל הרבים ופרצה גדר הצניעות שהללו יהיו עלולים להכשל. (אמנם י"ל דדבר זה שייך אם התרו בה מקודם, משא"כ בלא"ה הוי בגדר שוגגת - הערת רב אחד).

ברם יש לציין מה שכתב בשואל ומושיב (מהדורה תליתאה ח"א סימן קכ"ט), לענין מוצאי ידב"פ, ות"ה אחד הורה להיתר (כמדומה לענין קודם הבדלה), ואחד מבעת"ב זלזל אותו שלדעתו היה זה זילותא, ושוב תבע הת"ה אותו לד"ת על בזיון ת"ה, והשיב דמגדר הדין אין צריך לפייסו כיון שהיה על דרך קנאות, והדגיש שם הגם שיפה הורה הת"ה בעיקר הדין ושכן מבואר במג"א, ובכל זאת סיים דראוי לפייס את הת"ה מדרך כבוד, עכת"ד. ודבר זה הוא חידוש גדול דיש חילוק אם מבייש אותו עפ"י קנאות, ואולי תלוי לפי הענין ועכ"פ לפי הנראה לב"ד דאל"כ לא שבקת כו'.

תשובה: כנראה דכו"ע יודעים שבמקום אנשים לא תכנס אשה כי אם ברשות, ובכל זאת אם האשה ידועה וצנועה ראוי לפייסה.

סימן נג

בתיבת שטרות שכירות בסכום פחות מהאמת להפטר מתשלום המכס

בענין דינא דמלכותא, נסתפקתי בזה שמשלמים מס הדירה ונוטלין ע"פ חשבון השכירות, ויש שכותבים בחוזה פחות ואומרים ששכרו בפחות, ואפשר דהוי בכלל שלא להכריח מן המכס, אולם בזה אין חשש סכנה והרבה עושין כן, וצ"ע בנוגע לדינא דמלכותא דינא.

תשובה: ודאי יש ליוזמר בזה, ואפשר גם גזל גמור נקרא⁴⁸.

סימן נד

לשחוט במקום שנאסר מדינא דמלכותא

בדבר תקנת הממשלה שלא לשחוט חוץ מבית המטבחים הקבוע מחוץ לעיר, ויש ששוחטין בצנעה ואפילו חלומדים הלכות טריפות וגם לקיים מצות מתנות כהונה. והנה יש לחלק בין ההיא דפסחים (ק"ב ע"ב) שציוה אל תכריח עצמך מן המכס, דמלבד דליכא כל כך חשש שיתוודע למלכות,

48 ראה ברמב"ם פ"ה מהלכות גזילה ואבידה הי"א ובשו"ע הלכות גזילה סי' שס"ט ס"ו, אבל מכס שפסקו המלך וכו' אינו בחזקת גזלן לפי